

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות

Disability Rights Clinic

Supporters: Mr. Moshe Podhorzer, Rashi Foundation

תורמים: מר משה פודהורצר, קרן רש"י

זכויות אנשים עם מוגבלויות נפשיות

חלק מדו"ח בנושא:

תעסוקה, רווחה ומיסוי של אנשים עם מוגבלויות בישראל

דצמבר 2011

פרופ' צילי דגן
עו"ד רוני רוטלר
עו"ד ליאור משאלי
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר אילן
עוזר מחקר: עמרי קוזי

פרופ' אריק רימרמן
ביה"ס לעבודה סוציאלית
אוניברסיטת חיפה
ד"ר מיכל סופר
המחלקה לעבודה סוציאלית
אוניברסיטת בן גוריון
עוזרת מחקר: דנה דוד

המחקר נערך במימונו של המוסד לביטוח לאומי

תוכן עניינים

3	זכויות אנשים עם מוגבלויות נפשיות
3	א. תיאום טיפול
3	ב. תעסוקה
3	תעסוקה נתמכת
4	מפעל מוגן
4	מועדון תעסוקתי
5	ג. השכלה
5	השכלה נתמכת
5	השכלה אקדמאית נתמכת
5	חונכות אקדמאית
6	ד. בריאות
6	סל שירותים אמבולטוריים בבריאות הנפש
6	טיפול שיניים
6	שירותים נוספים הכלולים בסל השירותים (ואינם דורשים תשלום מהמטופל)
6	סוגי אישור רפואי עליהם האחראי לתשלום הוא הפונה המטופל
7	סל שירותי בריאות הנפש לגמילה
7	תחלואה כפולה (התמכרות לסמים או לאלכוהול שמלווה אליה הפרעה נפשית או מחלת נפש) - שיקום אמבולטורי
7	תחלואה כפולה - מסגרת טיפול אשפוזית
7	ה. חברה ופנאי
7	ו. הדרכה למשפחות
8	ז. שירותי חונכות שיקומית
8	ח. שירותי סומכות שיקומית
8	ט. החזרי הוצאות נסיעה בתחבורה ציבורית
9	י. זכאות לקרן שיקום
9	יא. זכויות אנשים עם מוגבלות נפשית בהליך הפלילי

זכויות אנשים עם מוגבלויות נפשיות

אנשים עם מוגבלות נפשית סובלים מסטיגמה שלילית מוגברת בכל תחומי החיים, בנוגע ליכולתם להשתלב בחברה, ובין השאר, ואולי בייחוד, בתחום התעסוקה. לפי דו"ח של נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, 50% מכלל העובדים עם המוגבלות הינם בעלי מוגבלות פיזית, 25% בעלי מוגבלות נפשית ו-25% בעלי מוגבלות שכלית או שמיעתית.¹

בנוסף, כפי שהוזכר לעיל, זכויותיהם לטיפולים רפואיים אינן מעוגנות במסגרתו של חוק בריאות ממלכתי, והן אמורות להיות מוקנות להם על ידי משרד הבריאות ומשרד הרווחה, ולא על ידי קופות החולים, באופן המעורר קשיים רבים², אשר נעמוד עליהם להלן.

החוק המרכזי העוסק בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלות נפשית הינו חוק שיקום נכי נפש בקהילה³ הקובע את זכאותם של אנשים בוגרים (מעל גיל 18) אשר נקבעה להם נכות נפשית בשיעור העולה על 40%, לשיקום בקהילה, בדרכים מגוונות. נכון להיום ממומנים השירותים על ידי משרד הבריאות, ונסקור אותם בקצרה להלן.

"סל השיקום" המוגדר בחוק כולל מספר שירותים, המרכיבים את התוכנית השיקומית הפרטנית⁴:

א. תיאום טיפול

מתאם טיפול אחראי ליישום ותיאום מתן כל השירותים, ותפקידו לעזור לבנות את תוכנית השיקום האישית שתתאים לרצונות, לצרכים וליכולות, ולאחר מכן לעזור לממש אותה.

ב. תעסוקה

סיוע בהפניה ובמימון של שירותי אבחון, מרכזי שיקום מקצועי (אבחון), הכשרה לעבודה והשמה במקום עבודה (מתאים) ובשילוב בעבודה.

תעסוקה נתמכת⁵ – תעסוקה מוגנת בשוק החופשי, למי שאינו זכאי לכך על ידי המוסד לביטוח לאומי. התעסוקה תהיה במסגרת הסכם שיחתם, והתגמול יעמוד במתחייב מחוק שכר מינימום⁶ ותקנות שכר מינימום⁷, ולא יפחת משליש שכר המינימום.

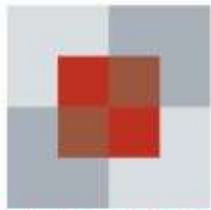
¹ דו"ח נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (2007).

http://www.hearing.org.il/sip_storage/FILES/0/210.pdf

² המידע בנוגע לזכויותיהם של אנשים עם מוגבלות נפשית פורסם בניירות עמדה של "הקואליציה של ארגוני הצרכנים והמשפחות הפועלים בתחום בריאות הנפש" וכן על ידי ארגון "בזכות".

³ חוק שיקום נכי נפש בקהילה, התש"ס – 2000 (להלן: "חוק שיקום נכי נפש בקהילה").

⁴ בכל מקום שלא מצוין אחרת, המקור הוא חוק שיקום נכי נפש בקהילה. החוק מתייחס לאנשים עם מוגבלות נפשית כ"משתקמים".

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות

Disability Rights Clinic

Supporters: Mr. Moshe Podhorzer, Rashi Foundation

תורמים: מר משה פודהורצר, קרן רש"י

מפעל מוגן⁸: תעסוקה שיקומית מוגנת למי שאינו מסוגל להשתלב בשוק החופשי. המדובר בשירות תעסוקתי תומך המיועד ל"משתקמים" המגלים רצון לעבוד בסביבה מוגנת, או כשלב הכנה לקראת חזרה למעגל העבודה וההשתלבות בעבודה בשוק הפתוח. המפעל המוגן אמור להיות בעל מאפיינים של סביבת עבודה נורמטיבית, ומטרתו היא לאפשר התנסויות במגוון של עבודות ותפקידים ברמות מורכבות שונות, תוך שימת דגש על העלאת רמות השכר של המשתקמים. המשתקם יקבל הסבר כיצד מחושב התשלום הניתן לו. לפחות 90% מההכנסות מעבודת המשתקמים ישמשו לתגמול למשתקמים לאחר ניכוי ההוצאות על קניית חמרי גלם בלבד.

במידה והמשתקם כבר אינו זקוק יותר לשירות המפעל המוגן עקב שיפור במצבו, עובד מקצועי, בשיתוף המשתקם, ידאג לבניית תוכנית מעבר להעסקה בשוק החופשי או לקבלת שירות תעסוקה נתמכת לקראת מעבר לשוק החופשי. זאת, בתיאום עם מתאם הטיפול או המטפל האישי.

במקרה של עזיבה זמנית עקב הידרדרות במצב בריאותו של משתקם, תינתן לו האפשרות לחזור למפעל המוגן לאחר שהוכח שיפור במצבו.

מועדון תעסוקתי⁹ - שירות תעסוקתי תומך המיועד למשתקמים המעוניינים להשתייך לסביבה תעסוקתית מוגנת ותומכת, פיתוח מיומנויות ויכולת תפקוד. הפעילות במועדון כוללת התנסויות של טכניקות למידה קוגניטיביות, ובניית מיזמים עסקיים. במקום בו קיימת עבודה יצרנית הנושאת רווחים יועבר מהמועדון תשלום למשתקמים, שאינו שכר עבודה, אלא תמריץ כספי. התשלום לא יפחת מ-90% מההכנסות מהעבודה לאחר ניכוי ההוצאות על קניית חומרי גלם. כל יתר ההוצאות משולמות ע"י משרד הבריאות.

המשתקם יקבל מידי חודש הסבר מדויק כיצד מחושב התשלום הניתן לו. במידה וחל שיפור במצבו של המשתקם והוא אינו זקוק יותר לשירות תעסוקה, עובד השמה, בשיתוף העובד המקצועי והמשתקם, ידאג למעבר מסודר להעסקה בשוק החופשי. במקרה של עזיבה זמנית, עקב הידרדרות במצב בריאותו של משתקם, תינתן לו האפשרות לחזור למסגרת השירות, לאחר שהוכח שיפור במצבו. חזרה למקום העבודה תלויה בהסכם העבודה בין מסגרת התעסוקה ומקום העבודה.

⁵ נוהל מס' 81.005: תעסוקה נתמכת-סטנדרטים ונהלים להפעלת השירות. לרשימת הנהלים המלאה ראו נספח א' לפרק השני בדו"ח זה.

⁶ חוק שכר מינימום, תשמ"ז – 1987 (להלן: "חוק שכר מינימום").

⁷ תקנות שכר מינימום (שכר מותאם לעובד עם מוגבלות בעל יכולת עבודה מופחתת), התשס"ב – 2002 (להלן: "תקנות שכר מינימום").

⁸ נוהל מס' 81.003 של משרד הבריאות: מפעל מוגן שיקומי - סטנדרטים ונהלים להפעלת השירות.

⁹ נוהל מס' 81.005 של משרד הבריאות: מועדון תעסוקתי - סטנדרטים ונהלים להפעלת השירות.

ג. השכלה

השכלה נתמכת: מסייע לתלמידים להשתלב בתכניות לימודים בתנאי למידה ייחודיים. השכלה נתמכת אפשרית במסגרות נורמטיביות בלבד (תיכוניות, ביי"ס לחינוך מבוגרים וכו'). קיימת אפשרות להצטרף לכתה רגילה או במידת הצורך להצטרף לקבוצה הומוגנית למשתקמים הלומדים במסגרת נורמטיבית. התלמיד מלווה בליווי מקצועי, הן במהלך שיתופו והכנת תכנית הלימודים והן במהלכם. במסגרת ההשכלה הנתמכת: הקניית השפה העברית לעולים חדשים במסגרות אולפן; הרחבת השכלה וגילוי תחומי עניין חדשים לכלל המתמודדים עם מחלת נפש; השלמת 10-12 שנות לימוד; השלמת תעודת בגרות; הכרת המחשב ככלי עזר להרחבת השכלה באופן עצמאי. המצטרף לכתה רגילה משתתף בעשרה אחוזים משכר הלימוד. המצטרף לקבוצה משתתף בעלות של 50 ש"ח בחודש. יוער כי מסגרת זו אינה מחליפה את השיקום המקצועי הניתן דרך מערך השיקום של הביטוח הלאומי.

השכלה אקדמאית נתמכת: תוכנית המיועדת לסטודנטים עם מגבלה נפשית. התוכנית כוללת ליווי ותמיכה אישית לצורך התמודדות עם קשיים שעולים במהלך שנת הלימודים כמו: משא ומתן עם האוניברסיטאות, חיזוק כושר הלמידה לקראת משימות לימודיות ושילוב והתמודדות חברתית. התמיכה לא כוללת השתתפות בשכר לימוד (אם כי ניתן במקרים מסוימים להגיש בקשה למוסד לביטוח לאומי לצורך סיוע במימון חזרה ללימודים אקדמיים, כאשר עזיבתם היתה על רקע התמודדות עם מוגבלות נפשית שהחלה בזמן הלימודים). התוכנית מתקיימת באוניברסיטה העברית בירושלים באוניברסיטת חיפה, באוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטת בר אילן. התוכנית מיועדת לאנשים שהתקבלו ללימודים אקדמיים ונמצאו זכאים לתמיכה.

חונכות אקדמאית¹⁰: במסגרת החונכות מקבל כל סטודנט ליווי של חונך (סטודנט בעצמו) במשך עד ארבע שעות שבועיות. החונכות מתייחסת לשלושה תחומים בחיי הסטודנט - **התחום הלימודי**, כולל רכישת הרגלי למידה ואסטרטגיות למידה, כמו: קריאה פעילה, הכנה למבחנים, התמצאות בספרייה, שימוש במחשב; **התחום הרגשי חברתי**, כולל פיתוח מיומנויות חברתיות, כמו: פניה למרצה או לעמית לצורך סיוע לימודי ממוקד, נוכחות באירועים חברתיים סטודנטיאליים, קבלת ביקורת. **התחום המערכתי-ארגוני**, כולל התמצאות במסגרת האקדמאית, למשל בתהליכי רישום לקורסים, בהבנת הפונקציות השונות באוניברסיטה, והתמודדות עם גורמים בה. חונכות אקדמאית ניתנת כיום בארבע אוניברסיטאות: בתל אביב, באר שבע, חיפה וירושלים ע"י עמותת רעות.

¹⁰ נוהל מסי' 89.001 של משרד הבריאות: דף הנחיות להפעלת שירותי חונכות שיקומית.

ד. בריאות¹¹

כאמור לעיל, תחום הבריאות של אנשים עם מוגבלות נפשית אינו מוסדר על ידי חוק ביטוח בריאות ממלכתית ועל ידי קופות החולים, אלא על ידי משרד הבריאות.

סל שירותים אמבולטוריים בבריאות הנפש¹²: שרותי אבחון, הערכה, ייעוץ וטיפול פסיכו-תרפויטי, התערבות, טיפול אישי, משפחתי, קבוצתי, מעקב תמיכה ואחזקה, שיקום וביקורי בית. כמו כן, הערכה תפקודית והכנה לשיקום, והפניות לקבלת סל שיקום.

טיפול שיניים¹³: כולל סיוע בהפניה ובמימון טיפול שיניים משמר וטיפול פרוטטי (קיבוע שיניים קיימות ומלאכותיות) בהתאם לאמות מידה שיקבע שר הבריאות, לפיהן הפעלת השירות תעשה "בהתאם לסדרי עדיפויות מקצועיים ובכפוף למגבלת משאבים"¹⁴. זמינות הטיפול תלויה בתקציב משרד הבריאות לצורך זה. חלק מעלות הטיפול הינה במימון "המתרפא", לרבות טיפולי עזרה ראשונה על פי "מחירון לנזקקים" של משרד הבריאות¹⁵.

שירותים נוספים הכלולים בסל השירותים (ואינם דורשים תשלום מהמטופל): מתן חוות דעת או תעודת רופא על פי הוראה של הפסיכיאטר המחוזי, או על פי צו בית משפט בהליך פלילי; חוות דעת או תעודת רופא במסגרת חוק הנוער או חוק שיקום חולי נפש בקהילה; דו"ח לגורמי טיפול / שיקום / חינוך; דו"ח / תעודת רופא למימוש זכויות מול רשויות; דו"ח / תעודת רופא להתערבות רפואית חודרנית מכוח התוויות רפואיות; מתן חוות דעת לצורך מינוי אפוטרופוס גוף ו/או רכוש.

סוגי אישור רפואי עליהם האחראי לתשלום הוא הפונה המטופל: דו"ח / תעודת רופא להתערבות רפואית שלא מכוח התוויות רפואיות; חוות דעת משפטית / מקצועית / תעודת רופא בתביעה אזרחית; בדיקת מסוגלות הורית (לרבות על פי הפנייה מבית משפט).

¹¹ יוער כי זכויות הניתנות לפי התע"ס אינן מוחלטות והינן תלויות תקציב, כפי שיפורט בפרק הנוגע לנהלי משרד הרווחה, להלן.

¹² נוהל מס' 70.002 של משרד הבריאות; נוהל שירות מרפאתי בבריאות הנפש.

נוהל מס' 77.001 של משרד הבריאות - יחידת מיון קהילתי.

טיפול יום: טיפול אינטנסיבי במסגרת תומכת להתמודדות עם מצבי משבר נפשי והחרפות שאינם ניתנים לטיפול על ידי טיפול מרפאתי. הטיפול היומי (כ- 6 שעות ביום) כולל טיפול ומעקב תרופתי, פסיכו-תרפויטי, פרטני וקבוצתי ואבחון שיקומי.

זכות להערכה תקופתית: בתום תקופה שתקבע בתוכנית הטיפול (שלא תעלה מעל 6 חודשים) יבצע המטפל בשיתוף המטופל הערכה תקופתית שתתועד בכתב ותאושר על ידי מנהל השירות המרפאתי או מטפל בכיר. המטרה היא לקבוע באיזו מידה הושגו יעדי הטיפול, האם יש התוויות לסיומו ומהם היעדים להמשכו.

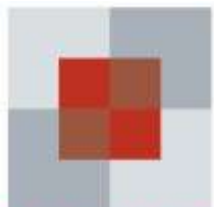
¹³ נוהל בריאות השן (מס' 8.4) של משרד הבריאות - שירות דנטלי לנזקקים במרפאות ציבוריות או פרטיות, וחוק שיקום נכי נפש בקהילה, התש"ס - 2000. הזכאות לטיפול שיניים כוללת זכאות חד פעמית בהתאם לסל שירותים דנטאליים אשר יינתנו בהתאם לסדרי עדיפויות מקצועיים ובכפוף למגבלת משאבים. יש להתחיל את הטיפול ולסיים אותו בתוך 12 חודשים מתאריך האישור. במקרים מיוחדים יינתן אישור לטיפול משמר מתום לא פחות משנתיים מסיום הטיפול ולטיפול משקם מתום לא פחות מחמש שנים בסיום הטיפול.

בנוסף, זכות טיפולי שיניים במרכזים רפואיים לבריאות הנפש ע"י המסגרת האשפוזית. שירות זה מיועד למטופל המאושפז במרכז רפואי לבריאות הנפש מעל שנה. מנהלי מרכזים רפואיים לבריאות הנפש צריכים לדאוג לקיומן של מרפאות שיניים במרכזים.

המוסד המאשפז (במימון משרד הבריאות) הוא האחראי הישיר על כל הוצאות מרפאת השיניים. המטופל ישלם 5% מעלות הטיפול ע"פ "מחירון משרד הבריאות לנזקקים". במקרים בהם אין למטופל כל יכולת כספית - שירותי בריאות הנפש יכולים לפטור אותו מהשתתפות עצמית.

¹⁴ לפי תשובתה של עו"ד תרצה פוקס, עוזרת ראשית לנציבת הקבילות לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, מיום ה- 9.11.2011, היקף הזכאות לטיפולים דנטאליים נקבע בהחלטת הועדה, לגבי כל מקרה באופן פרטני.

¹⁵ http://www.health.gov.il/download/michrazim/m15_2010_091210.pdf

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

סל שירותי בריאות הנפש לגמילה¹⁶: שירותי אשפוז במוסדות משרד הבריאות (כולל עמותות הממומנות ע"י המשרד); שירותים מרפאתיים; גמילה תוך ביתית; הזכות לקבלת שירות אמבולטורי בתחום ההתמכרויות.

תחלואה כפולה 17 (התמכרות לסמים או לאלכוהול שמלווה אליה הפרעה נפשית או מחלת נפש) - שיקום אמבולטורי: מטופל הסובל מתחלואה כפולה זכאי לשיקום ביחידות אמבולטוריות ושיקומיות בבריאות הנפש ויחידות ייעודיות לטיפול בתחלואה כפולה ומסגרות ולשכות ממשרד הרווחה.

תחלואה כפולה - מסגרת טיפול אשפוזית¹⁸: מיועד לבעל מחלת נפש או מצב פסיכויטי חריף ושימוש בחומרים פסיכואקטיביים (ע"פ מכתב מרופא העובד במסגרות האמורות); מעל גיל 18.

אבחונים פסיכולוגיים מאת אגף השיקום במשרד הרווחה¹⁹: במקרים בהם לא קיימת אפשרות לבצע אבחון או בדיקה פסיכולוגית באמצעות משרד הבריאות, הרשות המקומית או האגף לטיפול באדם המפגר, תפנה עו"ס המחלקה לשירותים חברתיים לקבלת אישור ממפקח השירות לשיקום במחוז למימון האבחון/הבדיקה הדרושה. אבחונים/בדיקות פסיכולוגיות מיוחדות שאותן ניתן לממן על סמך הנחיה זו הם: אבחון נזיר-פסיכולוגי; אבחון פסיכו-דיאגנוסטי; אבחון ספציפי ללקות למידה. הזכאים הם אנשים עם נכות גופנית, חושית, או נכות התפתחותית, בגילאי 21-65 לגברים, ו-21-60 לנשים, המתגוררים בקהילה, ואינם זכאים לשירותים אלו ע"פ חוק או הוראה אחרת. האבחונים יעשו לא יותר מאחת ל-3 שנים.

ה. חברה ופנאי²⁰

סיוע בהפניה ובמימון של מועדונים חברתיים במסגרות רגילות ומיוחדות לבילוי חברתי והקניית מיומנויות חברתיות בשעות הפנאי. המועדונים החברתיים מיועדים לבילוי שעות הפנאי, למתן הזדמנות ליצירת קשרים חברתיים ולהרחבת המעגל החברתי.

ו. הדרכה למשפחות

השרות ניתן על ידי משרד הבריאות לבני משפחה של אנשים המתמודדים עם מוגבלות נפשית. תפקידם של מרכזי הייעוץ למשפחות הוא ליצור קשר עם המשפחות להן מיועד השרות ולסייע להן בהתמודדות עם בן המשפחה, באמצעות סל שירותים הניתן במסגרת מרכזי הייעוץ ושיתופי

¹⁶ נוהל מס' 40.006 של משרד הבריאות: הפעלת שירות אמבולטורי בטיפול בהתמכרויות.

¹⁷ נוהל מס' 40.005 של משרד הבריאות: דרכי פניה של משתמשים בסמים למסגרות שיקום בקהילה.

¹⁸ נוהל מס' 40.004 של משרד הבריאות: אשפוז במחלקה לתחלואה כפולה של מכורים לחומרים פסיכו אקטיביים.

¹⁹ ס' 4.5 להוראה 17 לפרק 5 בתקנון עבודה סוציאלית - [http://www.molsa.gov.il/NR/rdonlyres/CF8D3D23-](http://www.molsa.gov.il/NR/rdonlyres/CF8D3D23-D523-48AF-A4C7-A639886653AA/0/517.pdf)

[D523-48AF-A4C7-A639886653AA/0/517.pdf](http://www.molsa.gov.il/NR/rdonlyres/CF8D3D23-D523-48AF-A4C7-A639886653AA/0/517.pdf)

²⁰ נוהל מס' 82.002 של משרד הבריאות: מועדון חברתי - סטנדרטים לפתיחה והפעלה.

פעולה עם שרותי השיקום, בתי החולים באזור, המרפאות לבריאות הנפש, קופות החולים, הלשכות לשירותים חברתיים ועוד.

השירות כולל: ייעוץ, הדרכה והנחיה למשפחות נכי הנפש; נופשוניים - סיוע בהפניה ובמימון שהייה קצרת מועד במסגרת מגורים מיוחדת מוגנת בעבור נכי הנפש החיים דרך כלל עם משפחותיהם.

ז. שירותי חונכות שיקומית

השירות מיועד לאדם אשר הנכות על רקע נפשי צמצמה את יכולתו והזדמנויותיו להשתלב בחברה, הזקוק לליווי והנחייה אינטנסיביים ואישיים. הליווי ניתן פעם או פעמיים בשבוע, עד 3 שעות שבועיות, לתקופה ממוצעת של בין שנה וחצי לשנתיים.

ח. שירותי סומכות שיקומית²¹

השירות מיועד להעניק תמיכה, ליווי ועזרה למשתקמים עם מוגבלות נפשית החיים בקהילה. העזרה ניתנת לאנשים המתקשים בתפקוד היומיומי להתארגנות טובה יותר במשק הבית, ולשיפור תפקוד בתחומים הבאים: טיפול בילדים, שימוש בתקציב, ארגון הקניות, תזונה נכונה, הכנת ארוחות, ניקיון וסדרי הבית, שמירה על ביגוד ורהוט כולל ליווי לקבלת טיפול רפואי. שירותי הסומכות מיועדים לאדם אשר הנכות על רקע נפשי צמצמה את יכולתו והזדמנויותיו להשתלב בחברה, הזקוק לליווי, והנחייה אינטנסיביים ואישיים בחיי הבית. הליווי יהיה עד 6 שעות שבועיות ישירות עם המשתקם, ובנוסף לכך שעות הדרכה.²²

ט. החזרי הוצאות נסיעה בתחבורה ציבורית²³

ועדת שיקום אזורית רשאית לאשר החזר הוצאות נסיעה בתחבורה ציבורית שהאדם זקוק לה לצורך מימוש תוכנית השיקום.

²¹ נוהל מסי' 89.002 של משרד הבריאות: דף הנחיות להפעלת שירותי סומכות שיקומית.

²² היקף שעות ההדרכה משתנה בהתאם למספר המשתקמים לסומך. כאשר לסומך משתקם אחד או שניים מספר שעות ההדרכה הפרטניות לחודש עומד על שעה בשבוע ואילו מספר שעות ההדרכה הקבוצתית עומד על שעה וחצי בחודש. כאשר ישנם 3 או 4 משתקמים לסומך מספר שעות ההדרכה הפרטנית לחודש עומד על שעה בשבועיים ואילו מספר שעות ההדרכה הקבוצתיות עומד על שעה וחצי בחודש. כאשר מספר המשתקמים עומד על 5 או 6 לסומך, מספר שעות ההדרכה הפרטנית עומד על שעה וחצי בשבועיים ואילו מספר שעות ההדרכה הקבוצתית עומד על שעה וחצי בשבועיים.

²³ סעיף 14(ג) לחוק שיקום נכי נפש בקהילה.

י. זכאות לקרן שיקום²⁴

קרן שיקום, הפועלת במסגרת סל שיקום, נועדה להעניק סיוע כספי לאוכלוסיית נפגעי הנפש, להם אין כל מקור מימון אחר, כאמצעי לביצוע תוכניות שיקום פרטניות בתחומי תפקוד שונים על בסיס שיקול מקצועי.

הקרן מסייעת לנפגעי נפש עם תוכניות שיקום מובנות, כדי לשפר את תפקודם בתחומי החיים השונים; הסיוע ניתן לפונה שאין לו הכנסות או רכוש שיכולים לשמש למטרות שיקום ושאינן גורם אחר שיכול לממן מטרות שיקום; פניה לבקשת סיוע תידון אחת ל-5 שנים לכל היותר ובתנאי שלא תתייחס לנושא שלא הוגשה בגינו בקשה בעבר; גובה הסיוע לא יעלה על פעמיים מסכום קצבת הנכות המרבית הניתנת לאדם בעל 40% נכות נפשית; הקרן לא משתתפת בטיפולים רפואיים או קניית אביזרים רפואיים; לא יתקבלו בקשות לשירותי דיור שיקומיים שמשרד הבריאות או המוסד לביטוח לאומי סייע להם.

הזכות כוללת: **השכלה/תעסוקה** - מימון שכ"ל חלקי או מלא; אביזרי לימוד; ציוד לתעסוקה חלקי או מלא; מימון הוצאות שונות הנדרשות להפעלת תוכניות שיקום מקצועי; (הסיוע יינתן רק לאחר שהתקבל סירוב בכתב מהמוסד לביטוח לאומי למימון התוכנית). **מגורים בקהילה** - מימון לרכישת ציוד אישי בסיסי, כאשר הציוד יהיה רכושו האישי של הפונה וירשם על שמו (סיוע בשיפוץ – רק אם הדירה בבעלות המשתקם ורק אם השיפוץ הוא תנאי הכרחי לאפשר מגורים סבירים); **מיומנויות חברתיות ושעות פנאי** - סיוע כספי לרכישת ציוד למימוש תחביבים; סיוע כספי מוגבל למימוש פעילויות שונות לשיקום חברתי לפרק זמן של עד שלושה חודשים.

י"א. זכויות אנשים עם מוגבלות נפשית בהליך הפלילי

ייצוג בידי סנגור ציבורי²⁵: מיועד לחולה שמאושפז או נמצא בטיפול מרפאתי על פי צו בית משפט. מדובר בזכאות להיות מיוצג בדיונים בפני ועדה פסיכיאטרית ובעררים על החלטותיה ע"י סנגור ציבורי שמונה ע"י הסנגוריה הציבורית. כן קיימת זכות לייצוג משפטי בטיפול כפוי²⁶, וזכויות סוציאליות מסויימות (כגון קבלת טיפול שיניים) בעת האשפוז²⁷.

²⁴ נוהל מס' 80.004 של משרד הבריאות: דף הנחיות להפעלת קרן שיקום.

²⁵ צו טיפול בחולי נפש (החלת מתן ייצוג בידי סנגור ציבורי), התשס"ו - 2006.

²⁶ תקנות טיפול בחולי נפש (ייצוג משפטי בטיפול כפוי), תשס"ו - 2006.

²⁷ חוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991; תקנות טיפול בחולי נפש, התשנ"ב-1992.